

Vitia caloricitatis.

160. *Ardor*, seu calor morbosus á caloricitate excedente, indicat refrigerationem, quam praestant, si *verus* est et thermometricus, tegumentorum deductio; situs supra lectum, erectus, in sellâ; aër purus, subfrigidiusculus, renovatus; aquosa, subacida, mellita, nitrosa, laxantia, formâ potûs, fotûs, balnei, clysmatis, gargarismatis, tepida, frigidiuscula, frigida, glacialia; sales neutri multâ aquâ diluti; fructus acidi, aqueo, vel acido-dulces; serum lactis; quies corporis et animi; evacuationes sanguineae, aliae: si *veró tantum ad sensum* et nervosus magis est, vel eadem auxilia, praeter evacuationem sanguinis, cautiús applicata, vel saepiús antispasmodica, sedantia, opium; illa, quae causam calorificam nervos praecipué afficientem abigunt, corrigunt.

161. *Algor*, seu frigus morbosum á caloricitate deficiente, indicat calefactionem, quam efficiunt tegumentorum densiorum, calidorum additio; cubiculi calefactio; potus aquosus calidus, aromaticus; spiritiosa, calida, stimulantia omnia, interné, externé adhibita; frictiones, vapores, fatus, balnea calida; later calens pedibus appositus; motus et agitatio corporis.

Vitia vis absorbentis.

162. *Hyperabsorptio*, seu excessus absorptionis aut vis absorbentis vasorum huic actioni dicatorum, indicat sui decrementum, quod obtinebitur vim absorbentem exhauriendo per potum copiosum, temperantia, emollientia, diluentia balneo, fotu, iniectu, &c., applicata; vias absorptionis ocludendo per oleosa et unguinosa; actionem exhalationis contrariam determinando per sudorifera et cutim excitantia; energiam systematis arteriosi, per stimulos eius proprios, ex-

suscitando, ut illam systematis absorbentis superet.

163. *Anabsorptio*, seu defectus absorptionis indicat excitationem vis absorbentis, quae poterit procurari per medicamenta absorptiva directa, quorum praecipua recenseri solent sales neutri, barytici, aurei, plantae saponaceae, alcalia, sulphurea, antimonialia, mercurialia, digitalis purpurea, aconitum, cicuta, &c., alia ab aliis, sed incerta feré omnia; per excitantia varia, si status corporis vel partis aegrae adynamicus est, vel debilitantia, si ipse hypersthenicus.

164. Vitia vis plasticae aut formativae diversimodé ^{Vitia vis plasticae.} indicant, prout diversae sunt alterationes actionis vitalis varia phaenomena assimilationis et nutritionis, secretionis, generationis, atque formationis partium corporis humani, tum naturalium, tum praeternaturalium, producentis, uti hypertrophia, atrophia, excrementariae, exostoses, degeneraciones et metamorphoses partium corporis priorum, formationes novarum, hydatides, cysti, tubercula, scirrhi, cancer, melanosis, encephaloides, hermaphroditismus, monstrositas alia, entozoa, &c., &c.; quarum affectionum saepiús gravissimarum actionis plasticae corporis humani curationem tradet specialis Therapia.

INDICATIONES SOLIDORUM.

165. *Rigiditas* fibrarum, seu excessus cohaesionis ^{Vitia cohaerentiae.} partium solidarum simplicium, indicat laxationem earundem, quae obtinetur fotu, balneo, potu, iniectu,

vapore aquae tepidae, decocti emollientium vegetabilium, mollis olei, pinguedinis, mucilaginis, lactis; aëre tepido et humido; longâ requie et ignaviâ, vel moderato, saepe renovato, motu; purgantibus laxantibus, salinis.

166. *Laxitas* fibrarum, seu defectus cohaesionis, indicat adstrictionem earundem, quae paratur ferè per eadem opposita atoniae (n. 156.).

Vitia elasticitatis.

167. *Vibratilitas* fibrarum, seu elasticitas excedens, indicat eadem ac *hypertonia* (n. 155.), cum quâ ita facilè est confundenda.

168. *Inertia* fibrarum, seu elasticitas deficiens, indicat eadem ac atonia (n. 156.) plerumque, sed quandoque eadem ac torpor (n. 158.), cum quo potest etiam confundi, vel sociari.

Vitia voluminis.

169. *Crassitudo* fibrarum nimia (*hypertrophia*) indicat earundem extenuationem per cibum parciorè, exsiccantem; exercitium assiduum, validum; somnum moderatum; resolventia, diluentia, laxantia, vel etiam roborantia, adstringentia; excretionès copiosiores; fugam lacteorum, torpentium, incrassantium.

170. *Exilitas* fibrarum nimia (*atrophia*) indicat earundem incrassationem per cibum copiosum, eupeptum, humidum; exercitium lene; somnum protractum; aërem rusticanum; gelatinosa, lactea, mucilaginosa; nervina, roborantia; excretionès parciores; fugam validorum irritantium.

Vitia organica.

171. Morbi partium solidarum organicarum haerentes in numero, magnitudine, situ, nexu &c., praeter considerationem et medelam vitiorum actionis plasticae

(n. 164.), indicant plerumque auxilia Chirurgiae, quae tota occupatur, ut per suas operationes manu artifice, cum vel sine aptis instrumentis, peractas, vel per sua remedia applicata, peragat haec quinque, aut ablationem destruentis vel laedentis externi, aut adunationem partium morbosé separatarum, vel separationem partium morbosé unitarum, aut ablationem superflui, vel denique supplementum deficientis.

172. Speciatim veró, *unitas soluta* indicat 1.º ablationem rei peregrinae, vel mortuae, interpositae inter partes separatas; 2.º harum adductionem ad se mutuó usque in situm naturalem; 3.º quietem non turbatam in hac ipsá adunatione; 4.º conservationem in naturali suá humiditate, calore, mollitie; 5.º conglutinationem iterum naturalem ope advecti, applicati, moderati, sani, liquidi nutritii. Solutio continui.

173. Tria priora efficit dextra Chirurgi; quarto conducunt unguenta, olea, mollia, blanda, aromatica, putredini contraria, variis principiis medicamentosis, secundúm variam morbi indolem et statum, imbuta; quinto satisfit praescriptione requisitae in aegro diaetae (n. 59. et seq.).

174. *Amplitudines* morbosae partium solidarum Vitia diametri. indicant canalium, cavorum, ostiorum corporis nimis amplorum angustationem per roborantia, adstringentia, intús, extús, formá fotús, iniectionis, clysteris, suppositorii, pessarii, adhibita; per resolutionem, resorptum, expulsionem aëris, humoris, corporis heterogenei canales, cava ampliantis; per medelam extravasationis (n. 196.), secretionis nimiae (n. 195.); per ablationem causae multiplicis distrahentis, dilatantis;

per imminutionem totius massae fluidorum; per medelam mollitiei (n. 179.).

175. *Angustiae* morbosae indicant canalium, cavorum, ostiorum corporis nimis angustorum ampliationem per emollientia, vario modo adhibita; per deobstruentia varia; per resolutionem, resorptum, expulsionem humoris, corporis heterogenei canales replentis; per ablationem causae arctantis, comprimētis, mechanicae saepe, vel quocumque modo partium collapsum, concretionem efficientis; per correctionem irritationis, spasmi, atoniae partium contractarum; per sectionem, incisionem chirurgicam; per caustica; per medelam indurationis (n. 178.).

Vitia magnitudinis.

176. *Protuberantia* morbosa indicat sui depressionem per medelam amplitudinis nimiae (n. 174.), crassitudinis (n. 169.), plethorae variae (n. 182.); omnis denique tumoris, excrescentiae, herniae, prolapsus, auxiliis chirurgicis plerumque.

177. *Depressio* morbosa indicat sui elevationem per medelam angustationis nimiae (n. 175.), exilitatis (n. 170.), inanitionis variae (n. 183.); omnis denique vacuitatis, exsiccationis, marcoris, conformatione nativâ, ictu, paralyti, anchylosi, aliâ causâ accidentis.

Vitia consistentiae.

178. *Durities* morbosa indicat sui emollitionem per emollientia et laxantia; per resolventia diu continuata; per stimulantia, quae suo irritamento, etiam ad novam inflammationem adaucto, stagnantem materiam fundant et in circulum iterum, vel in pus reducant, cautè tamen adhibita, ne, ut saepe contingit, partis induratae vexatio perversam, canerosam ipsi naturam conciliet; per cereolos simplices et compositos,

spongiam praeparatam ; per correctionem vitii plastici aut specifici indurationem solidorum callosam, fungosam, aliam, efficientis.

179. *Mollities* morbosa indicat sui indurationem per remedia laxitatis (n. 166.), inertiae (n. 168.), atoniae (n. 156.); per correctionem vitii plastici aut specifici partes solidas saepe emollientis.

180. Caetera vitia organica, si speciatim etiam considerari velint, praebent indicationes, vel ex iam dictis sat eruendas, vel non nisi in speciali Therapiâ investigandas.

INDICATIONES FLUIDORUM.

181. Humores in morbis peccantes perspecti indicant generatim sui immutationem, vel evacuationem, vel etiam augmentum, cum omnes vel qualitate, vel quantitate maiori minoriue debeant peccare. Tres indicationes generales humorum.

182. *Pléthora*, seu copia exuberans fluidorum, maximé sanguinis (polyaemia), indicat diaetam tenuem, vegetabilem; serum lactis; acida vegetabilia diluta; antiphlogistica, diluentia, laxantia; copiosas evacuationes, sanguineas, alias; pediluvia tepida; labores, vigiliis; fugam acrium, irritantium, calefacientium; omissionem evacuationum consuetarum sensim introductam. Vitia quantitatis.

183. *Inanitas*, seu copia deficiens fluidorum, praesertim sanguinis (anaemia), indicat diaetam plenam, carneam, lacteam; analeptica, roborantia, maximé stomachica; ferruginosa; adstringentia; suppressionem evacuationum depletium; quietem corporis et

animi, somnum, vel etiam moderatum exercitium; fugam debilitantium.

Vitia qualitatibus.

184. *Spissitudo* et *coagulatio* humorum indicant attenuationem, quae procuratur victu ex cibis inprimis fluidis et levibus; diluentibus vario modo adhibitis, per calorem, motum, frictionem adiutis; resolventibus salinis, saponaceis, mercurialibus; quandoque stimulantibus; ablatione causarum gluten humorum naturale adaugentium, vel ipsos coagulantium.

185. *Tenuitas* et *dissolutio* humorum indicant inspissationem, quae acquiritur victu gelatinoso ex animalibus et vegetantibus; mucilaginosi, lacteis, demulcentibus; adstringentibus; roborantibus; motu, exercitio; oppositis acredini et alcaliscentiae humorum; remotione causarum gluten humorum naturale aufequentium, vel ipsos dissolventium.

186. *Acredo* humorum indicat sui correctionem, obtusionem, aut reductionem ad debitam blanditiem, quae paratur victu assiduo ex alimentis farinaceis, gelatinosis, blandé oleosis, dulcibus; lacte eiusque sero; fructibus horacis suavibus, perfecté maturis; mucilaginosi, potu aquae, diluentibus aquosis, emollientibus blandis, quae fiunt specie ptisanae, emulsionis fomenti, balnei, haustus, clysmatis, iniecti; succis plantarum saponacearum depurantibus dictis; quiete animi et corporis; opiatis et anodynis; devitatione illorum quorumlibet quae acritatem humoribus conciliant.

187. *Acria specifica* dicta, uti rheumaticum, herpeticum, syphiliticum, &c., indicant ea quae generalis acredo humorum, si huius symptomatibus

stipantur; sui expulsionem per varia evacuantia, vel correctionem per remedia specifica, aut cuilibet acri propria; medelam symptomatum graviorum, quae tamen per eadem remedia solent curari.

188. *Acescentia* humorum indicat acidi absorptionem, correctorium, aut impedimentum ne amplius generetur, quae fiunt absorbentibus; alcalinis; victu animali, praecipué ex piscibus, avibus, feris, ovis; potu spirituosum; amaris, roborantibus, aromaticis, acribus; rhabarbarinis; exercitio vario; abstinentiâ ab acescentibus, á viniis acidulis, acidis.

189. *Alcalescentia* humorum indicat sui correctionem, aut cohibitionem proclivitatís ad putredinem, quae obtinentur acidis, acescentibus, maximé vegetabilibus; antisepticis; antiscorbuticis; adstringentibus, roborantibus, cortice peruviano; dietâ ex lacte, fructibus horaeis, farinosis acidis, vel facilité acescentibus; potu aquoso, farinoso, subacido, vel fermentato leviori; quiete; frigore moderato; bilis abundantioris evacuatione.

190. *Dyscrasiae* aliae humorum, si forté cognitae, secundúm varium principium in ipsis aut in sanguine redundans, serosum, fibrosum, albuminosum, salinum, terrestre, &c., varia indicant auxilia ad expulsionem, correctionem, impedimentum eiusdem opportuniora, ex hucusque dictis facilité deducenda, vel in Therapiâ speciali consideranda.

191. *Saburrae* variae indicant sui evacuationem per vomitoria, vel purgantia; dilutionem per emollientia, laxantia, blanda salina; immutationem per varia remedia variae ipsarum indoli contraria; medelam ir-

ritationis illas suppeditantis, vel comitantis; fugam nutrimenti illas foventis; dietam tenuem plerumque; roborationem viscerum digestivorum debiliū eas inducentium.

Vitia fluidorum maiori respectu ad solida.

192. *Velocitas* humorum, seu motus eorum nimis (orgasmus) indicat sedationem eius, quae fit ablato illo singulari stimulo, qui fibras irritans motum illum excitat, aut et correctione eius per sua contraria, imprimis per ea quae acredini (n. 186.) adversantur; imminutione totius massae fluidorum; quiete corporis et animi, etiam inducta per opiata et anodyna; diluentibus, refrigerantibus.

193. *Tarditas* humorum, seu motus eorum nimis imminutus (stasis) indicat excitationem maioris impetus, qui produci potest ablato impedimento per remedia corrigentia, vel auferentia; humores attenuando, si tarditas est ab eorum spissitudine, vel imminuendo, si ab exuberantia; solida incitando, si a debilitate, atonia, torpore.

194. *Congestio et stagnatio* humorum indicant medelam irritationis, fluxionis, alterius vitii virium vitalium aut solidorum, humores congerentis, retinentis; revulsionem, derivationem; materiae stagnantis resolutionem, vel conversionem in pus, vel iam conversionem eductionem e corpore, per auxilia varia, interna, externa.

195. *Secretio et excretio* humorum morbosae indicant curationem vitii eorundem, vel solidorum, vel virium vitalium, talem secretionem. excretionem inducentis; ablationem sollicitam stimuli communis, specifici, organo secernenti, excernenti appliciti, vel

causae alterius multiplicis , functiones illas adaugentis , impediens , depravantis ; copiosa diluentia ; varia evacuantia ; sedationem per narcotica ; revulsionem ; considerationem assuetudinis ; medelam sequelarum .

196. *Extravasatio* humorum morbosa indicat eorundem reductionem in circulum absorptione promotâ (n. 163.) , resolventium usu , vel eductionem é corpore diureticis , purgantibus , evacuantibus aliis , incisione , punctione , ulcere artificiali ; correctionem statûs morborum corporis , vel partium extravasantium ; remotionem causarum talem statum inducentium .

197. *Retentio* humorum morbosa indicat medelam extravasationis , secretionis nimiae , excretionis cohibitae ; ablationem causarum , saepé organicarum , obstructione , compressione , coalitu , alio modo , retinentium .

198. *Resorptio* humorum morbosa indicat medelam extravasationis , retentionis ; correctionem humoris putridi , ichorosi , purulenti , acris , venenosi , alius , iam resorpti , per antiseptica , alcaliscentiam et acredinem corrigentia , antidota (n. 98. et seq.) , alia , humoris indoli adaptata ; curationem malorum inde permanantium .

199. Sed curatio evacuans fluida postulat singularem expositionem .

200. Morbi materia , vel id , quod ad levamen eius educendum ars indicat , evacuat per duplicem viam ; 1.º per *naturalia* emunctoria et spiracula totius cutis externae , narium , oris , faucium , tracheae , oesophagi , ventriculi , intestinorum , vesicae ,

Evacuatio humorum fit duplici viâ , naturali et artificiali .

urethrae; 2.º per *artificiata* in vasis sanguiferis per phlebotomiam, arteriotomen, scarificationes, hirudines; in ipsis quoque, sed praecipué in omnibus vasis exhalantibus et textu celluloso per ulcera vesicatoriis, causticis potenciali vel actuali, fonticulis, setaceis aperta.

Evacuatio
consideranda
quoad viam
et
quoad mate-
riam.

201. Hinc prima distinctio evacuationum habetur á diversitate emunctorii, per quod educitur materia morbosa aut evacuanda; altera petitur á diversitate materiae, quae per singulas quasque partes educitur.

Evacuatio tri-
plex quoad
finem.

202. Dein evacuationes vix non omnes tripliciter discriminari solent, in *evacuatorias* simpliciter, *derivatorias*, et *revulsorias*, prout triplici fine instituuntur, evacuandi nempe, derivandi, aut revelendi.

Evacuatio su-
doris.

203. Primó itaque per cutim educitur ex corpore sudor per sudorifera, et materia perspirabilis per diaphoretica; quorum quidem remediorum non adeó magna est differentia, utpoté solo gradu actionis diversa.

Auxilia.

204. Sunt autem *talia* omnia, quae humores validius movent per totum corpus, eorum secretiones promovent, atque vasorum exhalantium actionem adaugent; quae humores aquoso vehiculo inundant, sicque materiam secretionum augment; quae imminuunt resistantiam et constrictionem in vasis exhalantibus circa cutim.

205. Prius illud efficitur aromaticis, acris, stimulantibus, internis et externis; emeticis, subemeticis, vel solis, vel cum opio iunctis; antimonialibus; valido exercitio.

206. Secundum fit potu copioso aquae purae, saccharatae, acido quodam vegetabili, aceto, aut oxymelle imbutae, theatae, coffeanae, tepidae, calidae, vel etiam quandoque frigidae; decoctis diluentibus, sarsaparillae, bardanae, dulcamarae.
207. Posterius veró obtinetur mundatione accuratâ totius cutis per vapores, lotiones, balnea, frictiones; laxatione ipsius per thermas varias, balneum vaporis, teporem lecti et atmosphaerae, vestitum densiorem, maximé laneum.
208. *Praeparatur* corpus ad faciliorem sudoris exercitationem, si id requiritur, humores diluendo et attenuando (n. 184.); irritationem, hypertoniam, erethismum, rigiditatem solidorum corrigendo.
209. Sudor et diaphoresis *indicantur* in morbis á praesentiâ incipientis sudoris critici solventis, vel levantis morbum; á naturali perspiratione suppressâ; á miasmate morbifico, ab acrí quolibet, uti rheumatico, catarrhali, per cutem expellendis; á temperie singulari ipsius aegri; á tempestate anni frigidâ; á constitutione epidemicâ cognitâ; á vitiis, cum vel sine febre, habitûs cutanei; ab hydrope; á necessitate invertendi immodicas alias evacuationes.
210. Sudor *contraindicatur* á debilitate, atoniâ, sensilitate nimiis; á morbis consumptivis, suppuratoriis, nervosis generatim; á stadio irritationis, maximé per caleficientia, stimulantia promotus; ab infarctu primarum viarum; ab evidenti molimine naturae ad haemorrhagiam, vel aliam evacuationem tunc utiliolem.
211. Sudor nimius *cohibetur* cautâ fugâ sudorife-

rorum (n. 204. et seq.); roborantibus; adstringentibus externis; aëre libero, puro, frigidiusculo; refrigerantibus; latentis saburrae evacuatione; irritationis, causarum irritantium correctione; antispasmodicis.

E. muci na-
rium.

212. In *Nares* se evacuunt omnes partes membranae mucosae pituitariae, quae ingens, et per varia cava distributa est, et secernit mucum, falsó pro pituitá cerebri habitum, saepé liquidum, aliás crassiorem; húc et materia humida oculorum, tam naturalis, quam lachrymosa; adeoque ingens híc copia humorum evacuari potest, tam vi naturae in morbis, quam et per medicamenta, tum *errhina*, tum ptarmica sive *sternutatoria*.

213. *Indicatur* haec evacuatio instituenda á defectu aut nimiá spissitate muci narium; á morbis catarthalibus, oculorum, partium naribus vicinarum; á temperie aegri multum levamen capientis ab huiusmodi evacuatione; á revulsionem faciendá á pulmonibus, capite in horum morbis; á torpore per sternutamenta excutiendo, congestionibus lymphaticis seu mucosis, partu tardiore.

214. *Contraindicatur* á debilitate, laxitate, sensibilitate nimiis; á morbis nervosis; á congestionibus sanguineis, maxime capitis, pulmonum, per sternutationem adaugendis. Quod si nimis exercetur haec evacuatio, damnosá consuetudine huc derivat assiduó humores.

215. *Excitatur* fotu, vapore, vel decocto per nares attracto aquae calidae cum emollientibus coctae, eiusdem mellitae aut saccharatae; decocto mellito ex herbis aromaticis; ipsis his herbis viridibus contortis,

sicque in nares inditis; omni stimulo acri, uti pulvere tabaci.

216. *Sistitur*, si nimia sit, maximé si fortis sternutatio comitatur, et destillatio acris, lacte recenti, tepido, malvaceo, naribus attracto; suffimigiis blandis; revulsione; narcoticis.

217. Quum veró per *Os* et in illud se evacuent E. mucis oris. nares, ductus salivosi, tonsillae, et membrana pituitaria, hinc primó híc est indicatio, medela, remedia, cautela, ut (n. 213. et seq.): quare et híc collutiones oris, seu apophlegmatismi, et *gargarismata*.

218. Evacuatio salivae *indicatur* á crisi tali; á natura E. salivae. morbi epidemici; á defectu, spissitate humorum oris; á variis morbis dentes, os, linguam, fauces, guttur, vicinasque glandulas occupantibus; á congestionibus capitis pituitosis, serosis.

219. *Contraindicatur* á debilitate, praecipué ventriculi; á contraindicantibus aliis generalibus evacuationum.

220. *Excitatur* collutionibus oris; manducatione lentá, continuá materiae tenacis, acris, stimulantis; hauriendo vapores acres, irritantes, plantarum aromaticarum, tabaci; nauseantibus, emeticis; hydrargyri praeparatis.

221. Nimia salivatio minuitur, vel *sistitur*, aut saltem emollitur largo, assiduo usu potús tepidi blandissimi, dulcis, malvacei, mucilaginosi, lactei; sedando impetum per emulsiones blandas, oleosas, anodynas, additis prudenter opiatis; collutoriis subadstringentibus; revellendo in alias partes, maximé per evacuationem quamcumque magnam; sed tunc summá

prudentiâ opus est , ne irritatio et fluxus ruant in alias partes , praecipué alvum , maiori cum periculo ; quare qui hîc bené dividit , is tutó imperat.

Expectoratio. 222. Expectoratio , seu excreatio humorum á pulmone et asperâ arteriâ *indicatur* á muco spisso et tenaci , vel tenui et acri , sanguine , pure , aquâ , &c. , in pulmonibus , bronchiis , tracheâ , faucibus accumulatis , effusis ; á crisi , vel levamine per hanc excretionem obtinendo.

223. *Excitatur* hauriendo vapores aquae , emollientium , aceti , aromaticorum , fumum balsamicorum ; dulcibus , demulcentibus ; stimulantibus ; nauseosis et emeticis refractâ dosi , scilliticis , sulphureis , stibiatis ; balsamicis et resinosis ; gummi ammoniaco ; vesicantibus ; antispasmodicis.

224. *Sistitur* nimia , aut minuitur , sedando irri-tationem per emollientia , oleosa , mucilaginosa , lactea ; solvendo spasmus nervosum per antispastica , opiata ; corrigendo debilitatem , atoniam , laxitatem per roborantia , adstringentia , fumigationes aromaticas ; revellendo per alias evacuationes , balnea et frictiones extremitatum inferiorum , vesicans , ulcus artificiale.

Vomitus. 225. Vomitus *indicatur* á foeditate matutinâ oris , eius amarore , ructu , nauseâ , morsu ventriculi , appetitu lenté ablato , sine febre concomitante vel causâ ; ab initio febris gastricae , biliosae , pituitosae , verminosae , maximé si consentit genius constitutionis ; á spontaneo vomitu inducto ex copiâ aut stimulo materiae contentae in ventriculo ; á naturâ eiusdem materiae , heterogeneae , noxiae , adeoque expellendae ; á loco repleto supra diaphragma ; á naturâ generali mor-

bi, vel epidemicâ; á constitutione anni; á necessitate aut utilitate spasmos per alienas impressiones solvendi, corpus concutiendi, indeque secretiones et absorptiones promovendi, ventriculum ad medicaminum actionem meliús percipiendam disponendi.

226. *Contraindicatur* á contrariis horum (n. 225); á magnâ corporis, praecipué ventriculi, irritatione, hyperaesthesia, erethismo; á spontaneo vomitu ex nimia sensilitate, dolore ventriculi, vel eiusdem sympathiâ cum alterâ parte affectâ; á difficultate magnâ vomendi; á nimia debilitate corporis; á proclivitate in haemorrhagias, graviditate, menstruatione, herniâ, tempore hyemali, generatim.

227. *Praeparatur* corpus aegri ad faciliorem, tutumque vomitum, reddendo materiem mobilem diluendo, attenuando, resolvendo, quod etiam quandoque emeticis validioribus poterit obtineri; vias laxando, lubricando, per emollientia, oleosa, blanda; prius mittendo sanguinem, si corpus est plethoricum, aut nimis robustum, simulque validissimé agitatum.

228. *Excitatur* oblatâ ideâ maximam nauseam producente, aut agitatione quadam non consuetâ, in navi, rhedâ, &c. quae fit vertiginosa; irritando fibras faucium pennâ oleo madidâ, aut simili quadam re; copiâ magnâ ingestâ aquae insulae cum oleo, melle, saccharo, et similibus tepidis; omni acri valdé, et simul viscoso, ingrato, nauseoso; ipecacuanhâ, antimoniatis variis.

229. Horum quidem delectus, dosis, formula, tempestivitas indicantur ab aetate, sexu, temperie, anni tempestate, ideâ morbi et materiae educendae.

230. *Promovetur* potu copioso leni aquoso, mellito, tepido, post singulos quosque vomituum paroxysmos affatim ingesto, reiecto, repetito.

231. *Sedatur* iisdem (n. 230.); hausto oleo blando; antiphlogisticis, temperantibus, demulcentibus; opiatis; aromatibus; acidis gratis, corroborantibus ingestis, aut externé applicatis; carbonate potassae cum acido limoniorum effervescente; cucurbitis epigastrio admotis; revulsione.

Purgatio.

232. In Intestina plurima evacuari queunt, adeoque hac viâ educi ex corpore saliva, mucus oris, faucium, oesophagi, ventriculi, intestinorum, bilis duplex, succus gastricus et pancreaticus, reliquiae alimentorum, vermes, sanguis stagnans et corruptus, foeces, alia, tum purulentia quaelibet ex abscessu quocumque critico, symptomatico, morbo.

233. Haec evacuatio per alvum, seu purgatio, vel catharsis *indicatur* á loco repleto, vel obstructo sub diaphragmate; á ponderis sensu et molestâ tensione abdominis, praecipué hypochondriorum, borborygmis, flatibus; ab alvo siccâ, vel parcâ, excrementis durioribus; á saburris, vermibus, venenis, heterogeneis aliis primarum viarum, per vomitum haud eliminandis; á necessitate minuendi humorum copiam, promovendi absorptiones eorum, intestina ad vividiorum medicaminum actionem disponendi; á fluxu alvi spontaneo inducto ex copiâ aut stimulo materiae contentae in primis viis, vel ex harum erethismo; á naturâ singulari, generali, epidemicâ morbi; á constitutione anni; á revulsione et derivatione; á signis coctionis; á statu aegri.

254. *Vetatur* á contrariis; ab irritatione, dolore, sensilitate summis ventriculi et intestinorum; ab eorundem scirrho, vel cancro; á magnâ debilitate corporis; á fluxu alvi colliquativo; á graviditate, puerperio, menstruatione, maximé per purgantia fortiora.

255. *Excitatur* diluentibus, simulque leniter stimulantibus, magnâ copiâ, ieiuno corpore, in frigore modico haustis, uti sunt aquae minerales salinae, sulphureae, ferratae; sero lactis; succis horaeorum maturis et recentibus; emollientibus, oleosis, dulcibus, acidis; salibus neutris; acris vario stimuli gradu donatis; frictione abdominis, praesertim cum purgantibus acrioribus; emeticis refractâ dosi.

256. *Horum delectus, dosis, formula, praeparatio, opportunitas* indicantur, ut de vomitoriis dictum est (n. 229.),

257. *Promovetur* potu aquoso, mellito; iusculo salito, pingui, butyrato; sero lactis recentis et similibus; deambulatione, motu aliquo, situ corporis verticali.

258. *Sistitur* potu olei, oleosis blandis; acidis; temperantibus, demulcentibus; opiatibus; spirituosiss; roborantibus, adstringentibus; revulsione in alias partes quascumque.

259. Cavendum est in emeticis et purgantibus propinandis, iterandis, ne signa saburrae fallacia habeantur pro veris: quippe continuato usu emeticorum et purgantium sordes, mucus, inappetentia, &c., saepe augentur ab humorum salivalium, oesophagei, gastrici, enterici, biliosi, auctâ secretionem ob stimulum organis harum secretionum et excretionum applicatum.

Clysmata. 240. Fit et evacuatio alvi per Clysmata, seu iniectiones in anum; quae promptius, certius, et mitius auxilium, quam purgatio, sistere solent; quaeque *indicantur* ab intestinis, maximé crassis, organisque abdominalibus irritatis, inflammatis, valdé dolentibus, obstructis, aliter affectis; ab excrementis durioribus ita molliendis; á viribus attritis aegri, eiusve temperie summé irritabili, simulque urgente necessitate evacuationis; á siccitate, calore, motu nimio humorum in acutis; á conciliandis tum revulsione, tum *lenimine* requisito in fibris et humoribus acribus.

241. Clysmata itaque *varia* sunt: Diluentia ex aquâ, sero lactis: Emollientia et lenientia simul ex iure pingui, oleo, farinosis decoctis; decoctis emollientibus, lacte, saccharo, melle: Stimulantia leviora, aqua salsa, nitrosa, saponacea, decocta purgantium leniorum, urina: Acría ex decoctis purgantium acrium, ex fumo iniecto tabaci.

Suppositoria. 242. Atque hinc Suppositoria, seu corpora solida orificio ani applicata, moventia, stimulantia, acría intelliguntur. Corpora dura uncta, mel coctu spissum, sapo praebent cum acribus haec cuncta.

243. In his iterum observanda eadem ac in vomitu et in purgatione (n. 229. 236).

Diuresis. 244. Diuresis, seu evacuatio per vias urinae *indicatur* á signis coctionis; á fluxu critico materiae morbosae per renes; á materie acrí qualibet, heterogeneâ, calculosâ, purulentâ per dictas vias evacuandâ; á loco affecto; ab hydrope; á constitutione epidemicâ; á temperie aegri auscultante huic evacuationi, vel assuetâ.

245. *Vetatur* á contrariis.
246. *Excitatur* usu aquae copiosae, aquosorum, seu diluentium ; salibus ; acidis levibus vegetabilibus , mineralibus alcoholisatis dilutis ; vinis tenuibus ; acribus, maximé volatilibus , resinosis , balsamicis ; nonnullis vegetabilibus vi diureticá praeditis ; frictione ventris cum dictis , cum oleo ; frigore corporis superficiei applicato.
247. *Juvatur* vacuo stomacho ; digestionem praegressá ; motu corporis leni ; aëre frigidiusculo , calidis interim lumbis, hypogastrio , pube, perinaeo.
248. *Sistitur*, aut sedatur mucilaginosi, farinosi, gelatinosi ; roborantibus , adstringentibus ; opiatis ; determinatione in alia loca, inprimis autem sudore per motum aut sudorifera excitato , et aliquamdiu continuato.
249. Evacuatio sanguinis menstrui , vel puerperii per uterum *indicatur* ab aetate pubertatis ; á plethorá universali, vel locali uteri ; á morbo quocunque ex illius evacuationis defectu pendente , eiusque symptomatibus , ut inprimis in puerperio.
250. *Exercetur* fomentis, balneis , pedum crurumque ; frictionibus saepé exercitatis in pedibus, cruribus , femoribus, hypogastrio ; cucurbitis ad femora et crura superiora applicatis, saepe renovatis ; missione sanguinis ex venis pedum ; laxantibus ; emplastris ex gummi foetidis umbilico, femoribus, cruribus adhibitis ; electricitate ; ferruginosis ; aristolochicis et emmenagogis dictis plerumque infidis ; demum remediis chirurgicis , dieteticis , pharmaceuticis , quae contra sunt impedimento singulari evacuationis ; quae tan-

Catamenia
et
Lochia.

tum inveniri possunt singularibus signis in qualibet specie propriis.

251. *Contraindicatur* praecipué ab omni graviditatis suspicione.

252. *Sistitur*, si nimia fuerit, revulsione, uti per venaesectionem in brachiis, ligaturas in iisdem, in digitis, cucurbitulas mammis admotas; adstringentibus, roborantibus; linteis aquâ frigidâ, aceto madidis, lumbis, pubi, perinaeo appositis; opiatis; secundinarum educatione.

Sanguinis
missio.

253. *Missio sanguinis intra terminum*, quo vires non nimis imminuuntur, minuit copiam humorum arteriosorum et venosorum, adeoque vasorum plenitudinem et distensionem; istorum vires, uti et solidorum omnium, praecipué musculorum, infirmit; irri-tationem temperat, eiusque noxios effectus cohibet; congestiones et obstructa inflammatoria expedit; pulsus debiliores aut etiam expeditiores reddit; circuitum, secretionem, excretionem promovet; vires oppressas erigit; revellit; derivat; laxat; refrigerat.

254. Hinc morbos quamplurimos, eosque varios admodum, tollit; simul tamen mutationes miras profert.

255. *Indicatur* á copiâ nimiâ humorum, maximé sanguinis, nimiâque inde resistentiâ cordi, vasis, pulmonibus natâ; á plethorâ etiam spuriâ quandoque, vel relativâ; á motu inde suffocato, spirandi difficultate, aestu, et anxietate magnis; á morbis inflammatoriis, congestionibus sanguineis, doloribus summis, secretionum et excretionum suppressione inde promanante; á motu nimio humorum, aut etiam á motu

tardiori eorundem orto ex dictis ; á pulsu pleno , magno , duro ; á calore nimio per omnia vasa ; á nimio impetu sanguinis moti in unam partem , ut in haemorrhagiis et fluxionibus ; ab omni feré partis cuiuslibet irritatione , nimioque virium vitalium incitamento ; ab epidemicis cognitis ; ab aetate , sexu , victu , vitae genere , temperie , climate , anni tempore , consuetudine.

256. *Optima fit* lato vulnere secando inflicto ; in Phlebotomia. *venâ liberâ , magnâ , facilè detegendâ , remotâ ab arteriis , nervis , tendine ; accelerando velocitatem sanguinis , dum fluit , respiratione forti , tussi , motu musculorum circa venam apertam ; iacenti aegro ; numquam usque ad animi deliquium.*

257. *Praeparatio fit* , ad feliciorém eius administrationem , frictione , fomento.

258. *Quantitas et numerus* indicantur á magnitudine morbi ; ab aegri temperie et robore ; ab effectibus prioris detractionis ; á recrudescentiâ symptomatum ; á sanguine ruberrimo et crasso , crustâ albâ et tenace maximè obducto , si hoc signum caetera comitantur.

259. In casibus *dubiis* sanguis cautè semper mittendus est , exiguam eius detractionem priús experiundo.

260. *Vetatur* á viribus debilibus , non apparenter talibus ; á plurimis morbis chronicis ; á nervosis et cachecticis , contagiosis et putridis plerumque ; á declinatione acutorum ; á stadio frigoris et sudoris febrim intermittentium ; á cognitâ naturâ epidemici , vel endemici morbi ; á crisi iam factâ alibi ; á pulsu

parvo, debili, intermittenti, qui talis á vasorum et vi-
rium oppressione non fit; á senio, primáque infantiâ;
á temperie infirmâ, sensili, molli, obesâ; saepiús á
recenti statu puerperii.

261. Unde patet quanto humani generis damno
hoc remedium, vel semper, vel numquam, aut seré
numquam adhibendum censeatur, ut in doctrinâ quo-
rundam Medicorum, tum veterum, tum recentium,
videri potest.

Arteriotomia. 262. Sectio arteriae non nisi raró et cauté insti-
tuenda ob pericula ipsam insequentia.

Evacuatio
haemorrhoi-
dalis. 263. Sanguis educendus ex vasis Haemorrhoidalibus
indicatur á temperie atrabiliariâ; á morbis cum phan-
tasiâ laesâ frequenter; á consueto fluxu eorum vasorum
iam suppresso; ab eruptione sanguinis per novas iam
vias, qui olim feliciús per haemorrhoides evacuaba-
tur; á plurimis morbis viscerum abdominalium; á
reyulsionione.

264. *Elicitur* emolliendo haec vasa fomento molli,
calido, ex aquâ, oleo, melle, emollientibus, specie
clysmatis, vaporis, fomenti applicatis; aperiendo per
frictum cum asperis, aut per hirudines; usu aloeti-
corum, aut aliorum etiam purgantium.

Scarificatio. 265. Scarificationes, seu incisiones lanceolâ in cute
peractae, tum solae, tum per cucurbitulas adiutae,
agunt stimulando et evacuando.

Hirudines. 266. Hirudinum cuti priús aut ab ipsis incisae ad-
motarum et sanguinem sugentium actio et hinc bené
intelligitur.

Ulcera
artificialia. 267. Ulcera artificialia in cute, *vesicatoriis, cau-
sticis, fonticulis, setaceis* aperta, dolore leniore sti-

mulant; irritationem localem inducunt; nervos excitant, totumque inde systema nervosum afficiunt; spasmos solvunt; stimulos morbosos, maximé inveteratos, per suum invertunt; nimiae repletioni, etiam longinquae, exitum dant; humores acres, alios, evacuant; derivant; revellunt.

268. Morbi incogniti, vel indeterminati adhuc, vel novi (n. 142.), tum febriles praecipué et epidemici, tum alii, petunt methodum initio indirectam (n. 28.), quae in generali solúm communiú remediorum applicatione subsistens, *generalis*, aut in curandis urgentioribus symptomatibus occupata, *symptomática* audit: necessaria semper in novi morbi ingressu, aut in morbo cognito, praecipué febre, sed medicatrice, aut quotiescunque iustum febris moderamen adest, medico spectatorem agente.

Morbi incogniti.

269. Interea opera danda est, ut morbi ignoti in-
doles innotescat, 1.º ex ipsius solis naturae viribus relictis solutione; 2.º iuvantium et nocentium observatione; 3.º cognitione *corregentium* morborum.

Quomodo cognoscendi.

270. Methodus indirecta scopum suum attingit, dúo haec praestando quammaximé: consulit vitae viribusque vitalibus per auxilia methodi conservatoriae (n. 30. et seq.), et curat symptomata graviora per auxilia methodi palliativae iam sequentis.

Media meth. indirectae.

METHODUS PALLIATIVA.

Obiectum
meth. palliat.

271. Methodus palliativa satisfacit *indicationi palliativae, mitigatoriae, symptomaticae*, seu *urgenti*, quae exposcit mitigationem et curationem singularem symptomatum urgentiorum, separatim á curatione morbi principali.

Quid sit indicatio symptomatica.

272. Mitigando symptomata semper etiam aliquid de morbo primario tollitur: unde omnia sanans symptomata simul, totum feré morbum sanat.

Quaenam symptomata praecipue mitiganda.

273. Primaria autem híc considerata sunt sitis, tussis, dolor, anxietas, nausea, calor, frigus, delirium, sopor, vigiliae nimiae, spasmus et convulsio, excretiones immodicae, lipothymiae.

274. Quae omnia orta ex morbo, ut suá causá, hoc ablato cessabunt, adeoque, si ferri queunt tam diu sine periculo vitae, singularem curationem vix requirunt.

275. Quin saepe oriuntur ex conatu et reactione vis vitae molientis crisin, vel materiae criticae dictae excretionem; tum hanc praecedunt, comitantur, sequuntur, nec turbari debent.

276. Si veró intempestiva, nimis saeva, quam ut ferri possint á vitá, aut ab aegri patientiá, vel aliud gravius malum productura sunt, tum singula sunt lenienda suis remediis propriis, habitá semper ratione causae et statús morbi ipsius.

277. At princeps *canon* esto: medendum symptomati sine dispendio virium vitalium, nisi illud

ab harum excessu pendeat, ut effectus á suá causá.

278. Sitis á siccitate, aeredine, irritatione totius corporis sedatur potu largo, continuato, tepido, quandoque frigido, aquoso, nitrato, mucilaginoso, paucis acidis admistis, vel et aromaticis, aut spirituosis apud debiliores grato; sero lactis; hydrogalá; iusculo pulli tenuiori. Balnea, fomenta, clysmata híc etiam in usum vocata prosunt.

Sitis.

279. Sitis á siccitate, acredine, irritatione partis singularis, ut oris, linguae, faucium, oesophagi, levatur usu praecedentium; colluendo et gargarisando saepe per eadem; emolliendo glandulas et meatus salivales per epithemata et fomenta ex laxantibus et diluentibus.

280. Tussis sedatur diluentibus, emollientibus; demulcentibus variis; laxantibus; antispasmodicis, narcoticis; pediluviis, aliis revellentibus.

Tussis.

281. Dolor, ut symptoma, sedatur acre diluendo, demulcendo, corrigendo (n. 186. 187.); fibras nimis irritatas laxando potu, vapore, fotu, balneo, iniectu diluentium, laxantium, demulcentium, anodynorum; motum humorum compescendo (n. 192.); obstructa reserando (n. 175. 194.); spasmos solvendo per antispasmodica; calorem temperando per refrigerantia; sensum obtundendo stupore inducto per narcotica interné exhibita, vel applicata externé.

Dolor.

282. Anxietas nimia levatur per eadem feré, quibus dolor; praeterea acre irritans, saburras, flatus expellendo per vomitoria, purgantia, carminativa, alia; sedando animi affectum.

Anxietas.

Nausea.

285. Nausea tollitur abstinentiâ á cibis; vomitoriis, purgantibus; diluentibus, acidulis, dulcibus; oblivione et vitatione illorum quae nauseas creaverint; quiete; aquâ frigidâ; antispasmodicis, narcoticis, roborantibus, internis, externis epigastrio applicatis; antiemeticis.

Calor et frigus.

284. Calor et frigus immoderatum mitigantur per ea quae (n. 160. 161.).

Delirium et vigiliae.

285. Delirium et Vigiliae nimiae, ex malo, quod ipsum cerebrum infestat, ortae, difficulter admodum sopiuntur, et vix nisi extirpato priús morbo hoc cephalico.

286. Si oriuntur á siccitate, calore, irritatione nimis, compescuntur victu, sotu, balneo, iniectu ex aquosis, mucilaginosi, emollientibus, laxantibus, acidis, multúm diuque usurpatis.

287. Si oriuntur ab acri quocunque, curatione acris (n. 186. 187.) tolluntur.

288. Si veró inde fiunt, quod humores et motus rapiuntur nimis in cerebrum, curatio absolvitur variis auxiliis, quae constituunt eadem (n. 192.); fomenta, balnea, epispastica, applicata inferioribus; cruoris ex pede emissio, haemorrhoidum solutio, menstruum laxatio; capillorum abrasio; hirudines, cucurbitulae ad tempora, occiput, retro aures; scarificatio cruenta nuchae; sectio venae iugularis; medicamenta ad caput emollientia, sedantia, subinde actu frigida, uti acetum simplex, rosaceum, oxycratum, olea anodyna; quies corporis et mentis, tenebrae, absentia obiectorum excitantium; frigus modicum.

289. Si denique proveniunt á sensilitate nervosâ

nimiá , spasmis , debilitate , atoniá , tunc auferuntur opiatis , vino , diffusivis , antispasmodicis , roborantibus , accommodatioribus .

290. Sopor , qui potest induci ab iisdem causis delirii , per eadem quoque auxilia excutietur .

Sopor.

291. Spasmus et Convulsio sanantur , pro variis ipsorum causis , emollientibus ; purgantibus saburras , acria , vermes ; antiphlogisticis ; antispasmodicis ; narcoticis ; epispasticis ; revellentibus ; internis , externis .

Spasmus
et
Convulsio.

292. Excretiones nimiae sedantur per ea , quae in pertractatione evacuantium nimis agentium dicta sunt (n. 203. et seq.) .

Excretiones.

293. Nimia excretio *cruoris* per laesas arterias , venasve maiores sedatur compressu , ligaturá , combustione vasis , inspissatione fluidi , contractione solidi ; ubi agaricus , spongia marina , alcoholia , spirituosa , glutinosa , adstringentia , vario modo secundúm variam mali sedem adhibita , sunt praestantia .

294. Lipothymiae ortae ab anxietate febrili , ab ir-
ritatione systematis circulatorii , maximé cordis vasorumque maiorum , á materiá ventriculum praegravante , sanantur diluendo , refrigerando , laxando , evacuando , anxietatem et irritationem illas corrigendo (n. 282. 148. 150.) : Si autem á vitio sensibilitatis nervosae , tum stimulantibus , diffusivis , nervinis , antispasmodicis : Si ab evacuatione , per nutrientia eupepta , diffusiva : Si á suffocatione hystericá , tum per foetida antihysterica .

Lipothymiae.

AXIOMATA THERAPEUTICA.

Axiomata
medentem
dirigentia.

295. Quoniam veró frequenter contingit contraria simul in aegro occurrere Medico, isteque, praesertim iunior et parum exercitatus, variis in casibus anceps haeret, licet doctrinam therapeuticam hucusque traditam optimé sciat, quaedam communia axiomata praestó sunt, quae determinant quid eligendum sit ex dubiis, quaeque debent considerari tanquam canones therapeutici et praecepta quaedam, seu monita generalia medentibus difficultates saepiús tolerantia.

Praecipua sunt haec:

1. Quidquid in aegro indicat, secundúm vel contra naturam est, ac primum sui conservationem, alterum ablationem semper requirit.

2. Conservatio similibus, curatio plerumque contrariis absolvitur.

3. Quó natura bené vergit, eó ducendum, ideoque salutare naturae motus adiuvandi, eiusque actio numquam medicamentis perturbanda.

4. Causa curans per remedia morbos est vis vitae superstes, ideoque ubi aequé urget indicatio vitalis et simul alia quaelibet, satisfaciendum est vitali, quae semper inde est primaria.

5. Sed ubi indicatio impar simul urget, tum semper erit satisfaciendum maximae, seu urgentiori.

6. Si indicatio obscura et dubia fuerit, é ratione morborum similium eruatur; indicata autem et electa hac ratione remedia cauté tentanda sunt.

7. Si tentata nocuerint , contraindicantia sunt, ideóque reiicienda.

8. Si tamen indicatio certa et evidens fuerit , tentata sunt continuanda , quamquam non illicó iuvent , vel etiam videantur nocere.

9. Si tentata iuvent , indicationem dubiam confirmant , atque continuanda sunt.

10. Si in obscurá et dubiá indicatione indicata vitæ periculum non inferunt , omnino tentanda sunt , quia praestat anceps experiri remedium quam nullum ; sed , periculo ex iis vitæ imminente , nihil temeré urgendum , cum melius sit sinere mori quam occidere , licet quandoque quos consilium non restituit , temeritas adiuvat.

11. Cum in mediciná maioris momenti sit non nocere quam prodesse , frequenter solúm licet negativá medicatione uti : itaque , indicatione incertá , vel morbo nondum determinato , ab usu remediorum heroicorum abstinendum est , utendumque methodo solúm indirectá et generali.

12. Si dubitet medicus de evacuatione instituendá , animadvertat tunc , eam plerumque plus nocere praeter rem factam , quam omissam , ubi fuerat indicata.

13. Si tamen dubitet de evacuatione instituendá , evacuationes fiant *exploratoriae* , per enemata , laxantia , exiguas phlebotomias , &c. ; inde enim indicationum certitudo eruitur non raró.

14. In summis et urgentibus malis citó et semel tentanda summa remedia.

15. In leviori malo sensim et repetendo danda re-

media leniora, á quibus ad validiora, si dein opus fuerit, tutiús progredimur.

16. In omni feré morbo, praesertim febrili, aut prodest, aut saltem non nocet, curam á methodo plus minus antiphlogisticá auspiciari.

17. In omni phlogoseos concursu cum aliis vitiis quibuscumque prima ratio habenda est inflammationis.

18. Optima remedia, idiosyncrasiae, vel consuetudini, vel etiam gustui contraria, nocere solent, etsi aliis saepiús utilia fuerunt.

19. Cum eadem symptomata morbi non omnino idem significant, si non sit eadem constitutio temporis, inde maximi momenti lex sequitur, ut eidem ad speciem morbo sub differentis constitutionis annuae dominio non eandem medicinam faciamus.

20. Non est persistendum in unius morbi ideá, ut simus immemores complicationis, aut transitús in alium, sed perattenti et cauti in diversorum morborum differentes methodos requirentium commixtione.

